

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

2 de Distinctione pœnarum ex caussis puniendi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

Adrianus Turnebus, in *comment. in Varro. anor. 42.* notat in veteri codice Varronis legi a pœniendo, pœnam dictam. Item legit & pœnam a pone, quod est post, declinari. Arbitror autem pœnio esse a pœna potius deriuatum verbum: vt enim dicebant antiqui pro munio mœnio, sic pro pœnio pœnio. Vtrumque autem Græcis defluxit a πῶνι ἢ πῶνα, πῶνι autem πῶνι, teste G. 12. 1. vt annotat Iacobus Tufanus, in *lexico. πῶνι ἢ πῶνα ἀμαρτήματα ἐπιτιμῶν*. id est, pœna est peccati ultio. Nam vt ait Pautianus, in *Laconicis. πῶνι πῶνας ἐστὶ πάλαι τῶν ἀπορώτων ἀνίμασον πῶνας*, id est, ultiones seu pœnitiones hominum antiqui dixere pœnas. ¶ Pœnæ ἴταque appellatio generalis est, ad omnia delicta pertinens. Pœna, inquit Vlpianus, in *l. aliud est fraus, 13. de verb. sig. P. est noxæ vindicta. Et pœna fraus, et ipsa noxæ dicitur, quasi pœna quadam preparatio*. Et Labeo pœnas esse singulorum peccatorum ait, in *l. si qua pœn. 2. 4. 4. cod.* Et voluit interpretes Homeri, *ψυδά. 1. in Iliade 1. ibi,*

—ἐν ἑκαστῷ πῶνι
 Ἀρσῶ ἀπορῶνιάν, &c. Pœnæ nomine significari cædis redemptionem. Iliade etiam φ. ibi,

—ὄδ' ἔδρα λῆξ' ἄλο κῆρος,
 Πῶνι πάλ' ἐκλοιο Μενολίδιο δανόντι.
 Iustam ultionem, & vindictam. Et proprie πῶνι, esse quasi φῶνι, id quod ob patratam cædem persoluitur, vt,

—καὶ μὲν τις τε καὶ σὺ γῆτοιο φῶνιο
 Πῶνι ἢ φῶνι πῶνας ἔδρα τῆ βνεῖωτ.
 Quanquam apud eundem Homerum frequentius per πῶνι, multa, & quod multa nomine rependitur, significetur, nec solum impense in cædem, sed qualescunque. Idem Eustachius, *Iliades.* pœnam ἀπὸ τῆς φῶνι, id est, compensationem simpliciter, interpretatur.

De Distinctione Pœnarum ex causis puniendi.
 Cap. 2.

- 1 Pœnarum tres appellationes ex diuersis causis puniendi. *Kλάσις pœna quid, eod. vobiscia pœna. cod. ἀδελφῶν pœna quid. eod.*
- 2 Castigationis pœna quæ.
- 3 Pœna inuenta ad emendationem delinquentium: Et aliorum, qui eorum exemplo delinquere possent. *Vena facultas dicit delinquenti occasio eod. Mala impunita diuinitate temporis crescunt.*
- 4 Pœna inuenta ad emendationem delinquentium: Et aliorum, qui eorum exemplo delinquere possent.
- 5 Pœna inuenta ad emendationem delinquentium: Et aliorum, qui eorum exemplo delinquere possent.
- 6 Pœna inuenta ad emendationem delinquentium: Et aliorum, qui eorum exemplo delinquere possent.
- 7 Pœna inuenta ad emendationem delinquentium: Et aliorum, qui eorum exemplo delinquere possent.
- 8 Pœna inuenta ad emendationem delinquentium: Et aliorum, qui eorum exemplo delinquere possent.
- 9 Pœna inuenta ad emendationem delinquentium: Et aliorum, qui eorum exemplo delinquere possent.
- 10 Pœna inuenta ad emendationem delinquentium: Et aliorum, qui eorum exemplo delinquere possent.
- 11 Pœna inuenta ad emendationem delinquentium: Et aliorum, qui eorum exemplo delinquere possent.
- 12 Pœna inuenta ad emendationem delinquentium: Et aliorum, qui eorum exemplo delinquere possent.

¶ X^{ca} causis tribus puniendi, tres quoque pœnæ diuersas appellationes philofophis placuisse refert Aulus Gellius, *lib. 6. c. 14.* Vna est, quæ *κλάσις*, id est, com monitio, in mentem reductio. Vel *κλάσις*, id est, animaduersio scilicet, vel pœnitio. Vel *πῶνας*, id est, admonitio, dicitur. Cum pœna adhibetur castigandi atque emendandi gratia, vt is, qui fortuito deliquit, attentior fiat, & emendetur. Simplicem & leuem correctionem esse *κλάσις*, admonitionem existimo. Et plus est *πῶνας*, increpare, quam *κλάσις*, vt constat ex loco Synesii, *κλάσις ἐστὶν ἐπιτιμῶν ἢ πῶνας*. Ideo præcedere hanc monitionem, seueram pœnam existimo, vt apud D. Paulum, ad *Timum c. 3. ἀπορῶνι ἀπορῶνι μὲν ἀπορῶνι καὶ δὲ πῶνας*. *κλάσις*, id est, hæreticum hominem post vnā aut alterā admonitionem deuota, sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio cōdemnatus. Correctio illa & potest esse priuata, dum verbis quis monet, vt desistat a peccato, vt apud D. Mattheum, *ca. 18. c. si peccauerit, 2. q. 1. c. nouit. de iudic. c. 2. ca. cū d. lectus c. pen. de accusa. ap. Gregor. Dominus ait, si peccauerit in te frater tuus, corripere eum, interto & ipsum solum. Alia ἴ publica & manifesta, quam pœna sequitur, vt illa si non audierit ecclesiam, sit tanquam ethnicus & publicanus. Plus autem proficit correctio apud prudentem, quam decem plagæ apud stultum, *Proverb. 7.* Quia pernerli difficile corriguntur, *Ecclesiastes, cap. 2.* Et qui odit correctionem, minuetur vita, *Ecclesi. 19.* & hoc odium est vestigium peccatoris, *Ecclesi. c. 21.**

¶ Nec amat pestilentium, qui se corripit, *Proverb. 15. m. 4.* *quidam idem est, sed correctionem explicat κλάσις: nam & medici κλάσις, dicunt emendationem redundantis alicuius per alterius rei admixtionem, hoc est, κλάσις est πῶνας. Nam & habet castigatio hæc seu emendatio, temperamētū supplicii cum misericordia: castigatur enim delinquens, vt peccator, sed indulgentur aliquantum pœnæ, vt homini & ad peccandum pronō, c. duo, 23. q. 4. c. qui sincera, 45. dist. c. disciplina, eo. ca. fraternitas, 12. q. 2. Sic publica correctio debet precedere admonitio priuata, qua tenemus, num ægroto delinquenti possit salubre remedium esse, c. accusati, in 1. §. si. 2. q. 7. c. ad finem, 23. q. 5. Et post priuata, publica admonitio hæc, quæ correctio est, sequitur, id est, pœna est quædam ad emendandum homines inducta, qua tentant non omether, meliores reddere. Et quamuis aliquando videatur reus incorrigibilis, & insanabilis: tamen remedia quædam & pœnas ordine seruato imponi oportet, vt exploremus si ferian emendetur. Non secus quam in morbis desperatis medici, quamuis mortis proxime præiugia cognouerint: tamen pharmacæ propiariæ non omittunt ægrotis, & congrue medentur, c. Nabuchodonosor, §. item qui, 23. q. 4. ¶ Proinde ἴ prior hinc colligenda ratio, cur pœnæ inducæ sunt: nempe ad emendationem & correctionem hominum delinquentium, *l. si pœnam, de pen. in P. c. pri. de f. seueritas, 23. q. 5. l. 1. de iust. & iur. & aliorum, qui horum exemplo delinquere possunt. Quod & firmat Demosthenes, contra Neeram. Et Plato, lib. 3. 4. in Gorgia. Conuenit, inquit, omnem, qui ab aliquo recte puniatur, vel ipsum fieri meliorem: vtilitatemque percipere, vel ceteris exempla dare, vt illi pœnas afficientes meliores efficiantur. Quidam vero apud Deos & homines ita dant pœnas, vt vilitatem aliquam referant, si sunt qui peccata sanabilia commiserunt, quibus dolor cruciatuque prodest, & apud homines, & apud inferos: non enim potest aliter quis ab iniusticia liberari. Qui autem extremam iniustitiam detinentur, ac propter huiusmodi delicta sunt insanabilia, non pro eorum vilitate dant pœnas, sed in exemplum aliorum. Sicuter est semper republ. delicta puniri, l. ita vniuersus, ad l. Aquil. l. §. longius, §. 1. de iudicis, l. in delictis, §. cum dominus, de nox. actio. l. Syebum aut Pamphilum, de solutio. in P. & pœnas ob maleficia solui magna ratio fuit, det. l. si a reo, 7. §. fin. de fideiuss. P. vt quos maiorum exempla a malis non reuocant, pœna castiget, l. de emen. propinq. C. ca. vt clericorum, de vit. & hon. cler. c. cum in cunctis, §. clericis quoque, de elect. ap. Greg. c. plurimos 82. dist. ca. felicis, §. in pœnis, de pen. in Sextio. Quoniam, (vt inquit Theodericus rex Gotthorum) emendatio malarum rerum nos delictis, ne concessa videatur extantur vilitate male agendi licentia, Cassio lib. 3. Var. epist. 31. Theoder. ad senatum Rom. & lib. 2. epist. 13. Saroni. o. consuetudo peccandi, vt ait Cicero, §. in Verrem, quantam habes incurritatem in improbi & audacibus, cum pœna affuit, & licentia consecuta est? Iulium est: Actoribus prouinciarum, ne sinant crimina coalere, sed puniant, l. per omnes, de defensio. ciuita. C. ne facultas venie inuentum tribuat delinquenti, c. vt clericorum, §. 1. de vita & hon. clerico. Quia impunitatis spes, magna, teste M. Tulio Cicero, pro Mulo est peccandi illecebra. Et ita metu pœnæ futurum, ne quis temere ad delinquendum prosiliat, l. si operis publici, C. de pan. si que inter homines innocentia c. facti sunt autem leges, 4. dist. Alioquin enim societas homi nulli vix consistere poterit, nisi corrupti mores emendentur. Ex quibus paulatim tabe infecta necessarium est, vt tandem intereat, nisi celesiter ab initio subueniatur: vt in moribus corporis accidit, teste Dione, lib. 4. histor. & Cicerone, in *Vannium, & Philipp. 9.* Nam vltio, aut pœna, remedium est, secundum Aristotelem, *1. Rhetor. ad Theod. c. 14.* ¶ Malum ἴ autem, cum peccata seuerat, augetur: & remedium est contra peccatum accelerata correctio, *Theodericus Aurigeni viro venerabili, apud Cassiodor. lib. 3. Var. epist. 14.* Tanto enim sunt grauiora peccata, quanto diucius detinent animam alligatam, c. cum tanto, c. 11. de conu. c. 1. 1. Decret. tit. 4. c. cum in ecclesia, de symo. c. cum haberet, de eo qui dicit in ma. quam pol per adult.**

Nam, Ouid. 1. de remed. Amor. mora dat vires, tenera mora, incoquit vides,
 Et validas segetes, que sunt herba facit.
 Quo posita est primum tempore, virga fuit.
 Tunc poterat manibus summa tellure renelli.
 Nunc stat in immensum viribus aucta suis.
 Principis obliu, sero medicina paratur,
 Cum mala per longas conualuere moras.
 Et paulo post.

Videtur quod fuerat primo sanabile vulnus
Dilatum longe damna tulisse mora.

Erit itaq; e republica, cŕito de maleficiis exigi pœnas, & tũc ea probe gubernari dicitur, auŕtore Platone, lib. 2. dialo de Amato, vel de philoſopho, quando improbi dabunt pœnas, exiguas in quib; ſi emendati poſſint delinquentes: ſi minus, extremas & ſeueras. Pœnarum namq; acerbitas ſæpe cogit eos, qui leuitate peiores ſiunt. h. 1. de iuſt. ſim. P. Ideo in illis plus ſeueritatis, quam benignitatis accedere expedit. ca. fraternitas. 12. q. 2. ſeq. Et c. illud, 24. q. 3. Et ſi mors, vbi deſperati emendationis eſt, inſigitur. ¶ Atq; ¶ neceſſarium eſt ferro abſcindi vulnera, quæ ſ. mentorum non ſentiũt medicinam, c. quia al. quanti, 8. 2. diſt. vt vulgare axiomã medicorũ eſt, extremis morbis extrema eſſe remedia adhibenda. Et nõ corripere malos, ſed eos ſouere, eſt eodem occidere. c. qui vitioſi, 2. 5. q. 5. c. ſed illud, 45. diſt. M. Aluigi; c. am ſeueritate diligeret, quam cum leuitate decipere, ca. non omnis, & c. non oſculatur, 5. q. 5. Et caritas non eſt, ſed languor, vbi mali mores d. gna pœna uia caſtigatur. c. non putes, & c. ſeq. 2. 3. q. 5. Atq; de his, & de puniendorũ delictorum ordine audiamus Polybium ita loquentem, in ſim. 1. lib. Non modo, inquit, vlcera in corpore hominum quadam recruduſcere, vt ſanari nullo modo poſſint; ſed id longe magis humanis animis accidere. ¶ Tenim vlcera ſeueritate auerſi, ut ſi illis medicina curandi cauſa adhibeat, vltimo ipſum vi medicaminis eſt: ſicutum anguſtoſiſi vero curam eius negligas, longa magis ſua ipſius natura extenditur. neg. prius delinſi, quam omne ſubiectum corpus corruptum, lab. factum ue ſit. Ita animi quoq; conſimiles interduo mores. Et tales accidunt, vt nullum ex reliquis animi alibus homine atrocius atq; efferatius ſiat: cui ſi interdum veniam aut impunitatem cõceſſeris aliquam, aut benignitate fueris cum promeritis, id omne, dolam ſi caude mag; ex ſt. mans. erga beneficiũ longe ſit magis inſidius. Si vero ei ſo oppoſueris, nihil eſt adeo ſerum, crudelẽ, neſarium quod non facile aggrediat. laudem ſibi eam temeritate exiſtens, donec ad extremum omnino efferatiam animi humanam naturam eruit. Quorum verum initium, ac ſane maiorem partem, mali mores adferunt. ¶ Depranata a teneris augeo ducato. Hactenus Polybius. ¶ Hoc ¶ itaq; como modo reſponſi recipiet ex pœna debita immediate mali, vt ſalutẽ alii non iſufficiantur ab his qui ſublatus erit. Item ne ob delictum impunitum, grauius in alios eiũdem ciuitatis homines contingat: ſæpe enim ob vnius delictum, dum non vindicatur, Deus in vniuerſum iraleſcit populum. Sicuti explicat Heſiodus,

πολλὰ καὶ ἐπιπλοῦντα πόνη καὶ ἀνδρῶν ὀπιαντῶν,
ὅς τις ἀδικῆται, καὶ ἀτιμῶνται, μηδ' ἀντιμῶνται.

Id eſt:

Sepe ciuitas vniuerſa ob malum virum punitur,
Qui peccat, & timquam malus hincatur.

Polluitur ex vno peccatore populus, ſicut ex oue moribida grex vniuerſus inſicitur. Et vno fornicante, vel aliud quodcumq; ſcelus committente, plebs vniuerſa pœnas patitur. ex Hieron. in Hieremiam, in c. ſed illud, 45. diſt. ca. fertur, 1. q. 1. ca. reſecando, 24. q. 3. Ex ſcelere vnius Achani, quod de aſſathe mate hoſtium accepſſet pecuniã & regnum auream; Deus vniuerſum populum Iſraelem affligebat, donec ſiſit de media pœna ſublatus. Joſue, 6. 7. ca. eccleſias, 1. q. 4. Propter peccata non caſtigata filiorum Heli facerdotis, populus in manu Philiſtincorum corruit. 1. Reg. 4. Ob lonã peccatum ſuſcitata periculofa in nauas tempeſtas, donec ille ſiſit in mare proiectus. Ione. 1. Sunt his ſimilia exempla, quibus offenditur diluicte vnius ob delictum alios ſæpe puniri. c. ſi gens Anglorum, 56. diſt. c. ſic, 23. q. 4. c. on turbarur, 2. q. 1. c. ſi quis cum miſtibus, 6. q. 1. c. in ſumma, 1. q. 4. Et interdico factorem ſit pluribus, pro vnius cuiũdam delicto. ca. ſi quis epiſcopus, 1. q. 3. Et c. ſeq. c. non eſt vobis, 7. de ſponſalib. Item & excommunicatio. c. minor, 17. q. 4. ¶ Altera ¶ ſpecies & nomen aliud pœnã, pœna Græcis dicitur, eamq; cauſam animaduertendi eſſe tradunt, cum dignitas auctoritas; eius, in quem peccatum eſt, tuenda eſt: ne prætermiſſa animaduerſio eius contemtum patiat, & honorẽ eleuet. Idcirco id eſt vocabulum factum a conſuetudine honoris putant, Gell. lib. 6. c. 14. Eſt enim pœnã, honor. Vnde etiam & apud Homerum pœnã quoq; pro pœna, pro vindicta, ad reſarciendum honorem, vt Homerus ſiad. 1.

πῦν ἀντιμῶνται Μενελάω, οὐ τε κινῶσα

ὄδῃ Τρώων.

A Troianis pœnas reperentes.

Etrurium apud eundem, Iliade 3. conuenit in monomachia Alexandri, & Menelai.

ὅς τις ἀδικῆται, καὶ ἀτιμῶνται, μηδ' ἀντιμῶνται.

Τῶν δὲ ἐπειθ' Ἐλένην, καὶ ἰλιματὶ πᾶσι δὸνδῶναι,
πῦν δ' Ἀργείους δὸνδῶνεν ἢ πῶ ῥοίον.

Id eſt,

Vt ſi Alexandrum (ſeu Paridem) occideret flammus Menelaus.

Troianos poſtea Helenam, & omnes opes reddere πῦν, id eſt, mulctamq; illam honoris, Arginis pendere, quam oportet.

Ariſtoteles, 1. Rhetor. inter κάλασιν, & τιμωρίαν hoc diſcriminis cõſtituit, quod ἡ κάλας ſit ἐνεκῶς & πάροχῶς; ἡ τιμωρία ſurem, & πῶν. ¶ ἢ ἀποπληρωθῆς, id eſt, Colafis ſeu pœna eius gratia, qui patitur, ſcilicet, vt corrigatur: timoria ſeu mulctã, vel vltio, eius qui facit (ſcilicet, qui expetit) vt impleatur.

¶ Quam obrem ¶ inde aliam pœnarum rationem conſtituimus, pœnam & ad conſeruandam dignitatem, & legum, quæ ſubſiſtunt admiſſa, & eorum qui læduntur, inductam. Non enim licet impune leges irridere tranſgrediendo. l. 1. c. 2. de legib. in P. Sic etiam prætor titulum præſcripſit de poſtulando, habendã rationis, ſuæque dignitatis tuendã, & decoris gratia. ¶ Vt in l. 1. de poſtul. lib. 3. P. tit. 1. Debet enim dignitatem ſuam conſeruare magiſtratus illeſam, quantum fieri poteſt, ne illo abutantur ſubditi. ¶ obſeruandum, de offic. præſid. P. l. 1. §. ſi ſeruus heres, de ven. in ſp. in P.

¶ Et ¶ pœna quoq; ad ſolatum eorum, qui crimine læſi ſunt, ſtatuitur. ¶ capitalium. ¶ ſi famoſi, de pœn. l. vbi dicitur etiam ſunt mulctæ pecuniaria & honoraria pœnã, quas in Gallia nominamus, ¶ Eſt man des honoraires, quaſi honori ſacisfacientes, quæ timoriam explicant in criminibus, tum priuatis, tum publicis. ¶ Tertia ¶ ratio ¶ vindictæ eſt, quam Græci ἐπιπλοῦνται dicunt, id eſt, exemplum, cũ puniſio propter exemplum neceſſaria, vt ceteri a ſimilib. peccatis, quæ prohiberi publice intereſt, metu cognita pœnã deterreantur. Ant. Gell. lib. 6. c. 14. ¶ Idcirco ¶ veteres quoq; noſtri exempla, ¶ pro maximis, grauiſſiſq; pœnis dicebant. Plato in Gorgia, ſupplodium hoc ἀειδέſια dicit ἀλλοις γινώσκῃ, ἢ ἀλλοις ἐς ὀρόντες. ἀδύνατον γοῦν οὐκ ἐπιπλοῦνται, id eſt, exemplum alii fieri, vt alii videntes patientem, ſcilicet ſupplicia, ſibi timores reddantur meliores. Pœna hæc exemplaris maior eſt, non abſolute tamen, ſed ratione delicti, cui imponitur: vt ratione eius & ſecundum quid maior ſit. Nec putandum eſt, eam mortem ſemper habere: quãuis & in ea etiam, & in modo inferendi ſupplicii ſit paradigma. Sic Thucydides, in 3. κελεύει δὲ ἀλλοις πόνη τε καὶ τοῖς ἀλλοις συμμέτρως, παρὰ ἐπιπλοῦνται κατὰ νόμον, ἢ ἀνὰ ἀρετῆς δὴν ἀπὸ τῶν ζημιωθῶντων. Plutarch. pro infamare hoc verbo vltus, cum dixit, lib. de curioſ. Archilochum e bſcœnis verſibus ſepſum. ἐπιπλοῦνται, id eſt, infamem reddere. Sic D. Paulus ἀναſταſίαν τοῖς ἐαυτοῖς τὸν μὲν οὐκ ἐπιπλοῦνται, ἀλλὰ τῶν ἄλλων. Imperator Alexander, l. monere, 4. ſi ſer. exporta. van. lib. 4. C. tit. 5. ¶ execrabile delictum eius, qui dominum vendidit: ea lege, vt exportaretur, capitali pœna in exemplum vindictari iubet. Callitret. l. capitalium, 28. §. famoſos, de pœn. in P. quoq; famoſos latrones in his locis, in quibus graſſati ſunt, furca ſingendos compluribus placuiſſe ſcribit, vt & conſpectu deterreantur alii ab iſdem facinoribus. Ea ratione Vlpianus reſpondit, in l. 1. de abige. lib. 47. P. tit. 1. 4. abigeos duriffime puniendos, non vbiq; tamen, ſed vbi frequentius eſt id genus maleficii: eademque in aliis pleriq; iuris capitulis in pœnis ſtatuedis receptum. l. 1. ad l. ¶ Int. repe. C. l. au ſiſtã, §. ſi de pœna, l. ſed ſi ego, §. 1. ad Vellei. P. l. quamuis, de reb. eor. qui ſub tutel. in P. c. clericos, de cohãbitat. cleric. & mulier. c. Anuſtalius, 19. diſt. Typhoniũ etiam expreſſe, l. bona fides, 31. de poſ. lib. 16. P. tit. 3. male meritis, inquit, publice, vt exemplo ceteris ad deterrendis maleficiã, etiam egeſtate laborare debet.

¶ Proinde ¶ in deſertationem criminum, ſæpe in inanimata & brutã animaduertum legitur, quorum occaſione delicta contingere, vt obſeruat in brutis, cum quibus neſarie ſe quis coniunxerit, Leuit. 20. Joſeph. lib. 4. antiq. Iudaic. c. ſi. Docuit & exemplarem illam pœnam Plato, 9. de legib. Legimus anſeres Romæ olim ob conſeruatum Capitolium, quod clangore canibus dormientibus adueniente hoſtem prodidiſſent, præmio affectos, & canes ſuſpenſos, quod non latralſent, ac ſi illorum factum ad perfidiam & prodicionem facere videretur. Et poſtea eadem de cauſa ſupplicia annua canes pendeabant inter ædes Iuuenturis & Summani, viti in furca ſambucea in arbore fixi, vt narrat Plinius, & alii. lib. 19. ca. 1. c. 4. ¶ Et lib. 10. c. 22. Lanius, in 7. Refect Aſchines contra Ctheſiphontem, Athenis lapideũ, ligna, ferrum, quod delapſa hominem occidiſſent, exterminata eſſe, non alia de cauſa, quam vt homines exemplo diſcerent, quale ſupplodium pararetur illis, ſi ſimile admitterent, cum vltio rationis donati eſſent.

Iubent leges saepe domos etiam, in quibus crimina admitta sunt, dirui, in exemplarem & grauiorem poenam, & detestationem delicti. ut in l. i. C. de sal. mone.

De diuisione poenarum, & de Multa.

CAP. 3.

- 1 Poena civilis, alia criminalis, & quid utraq. Civilis vniuersum triplex, conuentionalis, legalis, iudicialis: & quid qualibet. eod.
- 2 Poena conuentionalis, quando vsurarum loco est. Non potest applicari fisco. eod.
- 3 Poena conuentionalis, & vsurarum differentia.
- 4 Poena legalis civilis quae, & species.
- 5 Poena iudicialis quae.
- 6 Multa condemnatio in fisco, quando infamiam irroget. Poenam pecuniariam cui iudici licet conuicere in corporalem, & contra. eod.
- 7 Poena diuisa in poenam, & multam. eod.
- 8 Multa & poena differentia. eod.
- 9 Num multam omnes iudices infligere possunt. & 9.
- 10 Modus, & quantitas. eod.
- 11 Aeterna lex de multa.
- 12 Multa fiebat olim in pecore antiquitus. Et in ere postea. & num. 13.
- 13 Multa unde dicitur.
- 14 Poena criminalis in corporalem, & pecuniariam diuiditur.
- 15 Poenarum criminalium aliae capitales, aliae non capitales: & capitalium aliae maiores, aliae minores.
- 16 Poena capitalis vix primis temporibus rerum publ. fuit in usu. & num. seq.
- 17 Sylla morte primus Roma multauit.
- 18 Anglorum poena capitalis vix mortem habent.
- 19 Draconis leges quare crudeles. De morte homini inferenda nulla satis longa cunctatio. eod.
- 20 Exsilium antiquis poena grauissima. Aqua & ignis interdictio olim grauissima poena. eod.
- 21 Poena seueriores esse debent crescente audacia.

1 Prima diuisio seu distinctio poenae, vbi alia sit civilis, alia criminalis. Civilis est, quae aliunde pendet, quam ex causa criminalis. Civilis triplex, conuentionalis, & legalis, & iudicialis. Poena conuentionalis vna, quae damni emergentis, vel lucri cessantis estimatione praestat certam ex conuentione: vt si intra certum tempus quid datum, factumve non sit, in poenam aliquid pendatur. Paul. l. in illa stipulatione. 8. & Papin. in l. si ita stipulatus. 11. 5. de verb. oblig. certa tempore inter contrahentes, l. fin. de praeor. stipulat. in P. l. stipulatio ista, §. alteri. de verb. oblig. Et vltura quae non praesens est, sed sub non soluendi conditione, quam quis stipulatur, poena est, secundum Hotoma. in l. lecta, si cer. pet. & in l. de vsur.

2 Si curi & poena, quae infera est contra qui mutui, loco vsurarum est, veluti si intra certum tempus mutuum non esset redditum. Quare & ad debitum modum, vsurarum poena reduciunt, Gord. Casar, l. cum allegas, 15. & l. cum non frumentum, 16. de vsur. lib. 4. C. ut. 32. quamuis alias saepe lex iubeat & vltura, & poenam extolui. l. 2. de eo quod cert. loc. in P. l. Lucius de acti. P. l. vtriusque, eod. Nam cum adicitur poena excedens quantitatem contractus, praesumitur in fraudem vsurarum extorta, d. l. cum allegas, notat. in l. ad nostram, de emtio. l. vnic. de senten. qua pro eo quod in re. profer. C. non autem si factio seu faciendi inferatur. Et haec poena vsq; adeo civilis est, vt non possit ex conuentione applicari fisco. l. arbuter intra certum, de arbit. in P. Huc itaque pertinent poenae debite ob non impletos ex lege contractus. Item quae compromissis accedunt. l. dilecti, de arbit. §. Poena fidei in conuentione appositae & petite, ratione fidei non seruatae praestantur: vsura autem ratione mortis. l. qui sine, de neg. gest. in P. l. cum quidam, §. sed pupilla, de vsur. in P. §. Legalis poena civilis est, quando lege poena imponitur pecuniaria, pro reparatione damni: cuiusmodi sunt illae, quas per actiones poenales consequimur ciuilliter, etiam si ex crimine descendunt, vt dupli, tripli, quadrupli. §. quadrupli, de actio. §. omnes autem, eod. In factum, de effasis, de electis, suspensis, l. si vero, §. praeor, de his qui de ier. P. ferui corrupti, & similes. §. poenalis, de actio. Est etiam haec praestanda, vel ratione fidei non praestita, si lex imponat poenam non implenti: veluti pro cessatione, & morosa dilatione, l. mora, 32. & l. cum quidam, 17. §. si pupillo, de vsur. in P. l. lecta, si cer. petat. vel ob contumaciam, contentum, de l. vni.

3 Poena fidei in conuentione appositae & petite, ratione fidei non seruatae praestantur: vsura autem ratione mortis. l. qui sine, de neg. gest. in P. l. cum quidam, §. sed pupilla, de vsur. in P. §. Legalis poena civilis est, quando lege poena imponitur pecuniaria, pro reparatione damni: cuiusmodi sunt illae, quas per actiones poenales consequimur ciuilliter, etiam si ex crimine descendunt, vt dupli, tripli, quadrupli. §. quadrupli, de actio. §. omnes autem, eod. In factum, de effasis, de electis, suspensis, l. si vero, §. praeor, de his qui de ier. P. ferui corrupti, & similes. §. poenalis, de actio. Est etiam haec praestanda, vel ratione fidei non praestita, si lex imponat poenam non implenti: veluti pro cessatione, & morosa dilatione, l. mora, 32. & l. cum quidam, 17. §. si pupillo, de vsur. in P. l. lecta, si cer. petat. vel ob contumaciam, contentum, de l. vni.

si quis ius dic. non obtemper. quam proprie & poenam dicitur autem Alciatus. lib. 1. Parad. c. 11.

§ Poena f iudicialis etiam legalis esse potest, pecuniaria, a iure statuta, a iudice prolata: interdum a iudice decreta, l. i. si quis ius dic. non obtem. lib. 2. P. titu. 2. quae dicitur multa pecuniaria. §. Videlicet, vt semel moneam, poena ad iudicatum parti pro damno, non autem ea, quae pro reparatione & vltione criminis publica, fisco adiudicari solet, quae civilis non dicitur, vt pote aliquomodo irrogans infamiam, l. 3. & ibi glo. de sepul. viol. in P. Bart. in l. i. c. ita, §. quod illicita, num. 1. de pub. & velt. Cum tamen simplex pecuniaria damnatio per se non infamet, l. ex quib. cau. infra. irrog. lib. 2. C. titu. 1. l. 1. de mod. multa. lib. 1. C. iiii. 53. et si alia ratione, quam criminis, aratio applicetur, ut in l. multarum, eod. Sic Vlpianus dixit agere posse aliquem pro crimine pecuniariter, iure ordinario, l. fin. de priua. deli. lib. 47. P. titu. 1. quod & in eadem hypothefi dixit agere ciuilliter. l. fin. de iniur. eod. lib. titu. 2. Interdum ex legibus publicorum iudiciorum, & priuatorum criminalium, qui extra ordinem cognoscunt, praefecti vel praefides, in eos, qui poenam pecuniariam egentes eludunt, coercionem extraordinariam inducunt. l. i. §. fin. de pen. in P. l. quicumque, §. quod si, de ser. fugit. C. l. fin. C. de sepul. viol. Verum non ab omnibus iudicibus ita pecuniaria poena in corporalem conuerti potest, sed tantum a Senatore, cui & corporalem in pecuniariam transferre tantum licet, vt ait Guido Pap. de c. 576. Vlpian. l. alud est fraus, 221. de verb. signi. P. poenam, in poenam & multam diuidere videtur. Poena, inquit, generale nomen est, & omnium delictorum conuertio. multa, specialis peccati, cuius animaduersio hodie pecuniaria est. Poena autem non tantum pecuniaria, verum & captiua, & exsilij, maioris irrogari solet. Alia differentia, multa ex arbitrio eius venit, qui multam dicit, & vbi poena delicto lege certa non imponitur: poena autem non irrogatur, nisi ex lege decreta. Proinde poena determinatae irrogatione non appellatur: multa autem contra. Nam illa certa conuictio, haec arbitraria. Labeo in l. si qua poena, 244. de verb. signi. P. l. in multis, & l. certa ratione, quando prouoc. non est nece. Obseruandum tamen interdum multae nomen generalius vsurpari, pro poena certa, siue criminali, siue ciuili. l. praerogationis, de praerog. in P. l. 2. de episcop. aud. C. l. abstinentiam, C. quor. appellat. non recip. cum simili. Quo casu haec ita ad amissum non regantur. Vnde nec valde laborandum consilio tyroni iuris in distinguendis his, quae confunduntur, possimum in Gallia, vbi poenae fere omnes sunt arbitrarie: tamen oportuit me illas differentias monere, quae iura aliquando constituunt inter poenam, & multam.

§ Secundum quae adhuc alia erat, vt non ab omnibus magistratibus concederetur multandi facultas: sed iis tantum, quibus ad iudicium data esset, vt praefidisbus prouinciarum: cum, tamen omnes iudices, quibus criminis executio competebar, possent poenam eius criminis infligere. l. alud est, §. fin. de verbo signi. l. §. fin. de iudic. in P. lib. 5. tit. 1. §. fin. de mod. multa. C. Quae etiam hodie distinctio confusa, nam & multare hodie delegatus potest, ca. de causis, in fine, de offic. deleg. l. 2. C. de sportul. vide plura de magistratibus, qui possunt multare apud Bari. in l. i. si quis ius dicent. non obtemperat. & in ver. titu. de mod. multa: non tamen procuratores principis, vel rationales, l. 2. C. de mod. multa. neque legitime seu curatores reipublicae. l. 3. §. eod. iure Codicis. §. Quo etiam alia erat differentia, vt non nisi aetario, vel operibus publicis, l. multarum, §. eod. multa adiudicarentur, paucis exceptis, l. diuus, 1. §. fin. de iur. patro. l. 2. de episc. aud. C. & ne extra modum & quantitatem determinatae a principe liceret multare, videlicet ne illustres multarent ultra quinquaginta libras auri, l. illustres, 4. de mod. multa moderatores prouinciarum, ultra summam duarum vinciarum auri: praefatae, comitesque Orientis, & praefectus Augustalis vltima summam tenarum vinciarum auri, spectabiles, ultra tres vincias auri. Nec liceret multam eam in vna persona pro eodem delicto, nisi ter repetere vno anno. l. fin. eod.

§ Vocantur etiam ad populum aediles curules, & plebeii quidam, & multam dicebant, de qua & certabatur coram tribuno plebis passim apud Livium. Et anno urbis 300. Spur. Tarpeius, A. Accurinus CC. legem centuriatam tulerunt, qua omnibus magistratibus multa dicenda potestas facta est. Dionys. Halicarn. lib. 10.

§ Multa antiquarum legum consuetudine priore constituta, etiam Romae, quo tempore adhuc aurum signatum non erat, vt ait Plinius, lib. 3. cap. 1. Et alibi postea etiam obseruatum tradidit inuenta pecunia: Multatio quoque, inquit, Idem lib. 18. cap. 3. nonnulli